

JÓZEF MARECKI OFMCAP

STOWARZYSZENIE STANISŁAWITÓW (1928–1955)*

„Stowarzyszenie Diecezjalne czcicieli Niepokalanie Poczętej Dziewicy – Królowej pokoju, Wspomożycielki dusz w czyśćcu będących, pod opieką Tejże Bogarodzicy i św. Stanisława Biskupa i Męczennika, czyli stanisławitami się zwących” w dniu 2 listopada 1928 roku powołał do istnienia biskup podlaski

---

* Literatura dotycząca dziejów stowarzyszenia stanisławitów jest nader skromna. W okresie międzywojennym pierwsze informacje drukowane ukazały się w „Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich”. Były to teksty dokumentu erekcyjnego i statutów (R. 9 [1928] nr 12, s. 348–354), noty o charakterze informacyjnym (R. 12 [1930] nr 2–3, s. 106) oraz personalnym (R. 17 [1935] nr 1–2, s. 11). Informacje o stowarzyszeniu ukazały się w okresie międzywojennym w wileńskim tygodniku „Nasz Przyjaciel” (R. 3 [1930] nr 3, s. 4) pod tytułem *OO. Stanisławici, czyli Marianie, zakonu założonego przez o. Stanisława Papczyńskiego w Janowie Podlaskim*, a także w poznańskim „Przewodniku Katolickim” 46 (1933), pod tytułem *Z pastuszka prymasem czyli OO. Marjanie Biali lub Stanisławici*. Ich autorami był prawdopodobnie ówczesny stanisławita J. Pietrzak. W 1937 roku w Lublinie ukazała się publikacja *Zakony męskie w Polsce*, w której autor poświęcił kilka zdań (s. 277) na informację o stowarzyszeniu. J. Bar (*Polskie zakony*, „Prawo Kanoniczne” R. 4 [1961] nr 1–4, s. 436–437) podając daty ramowe działalności stowarzyszenia, stwierdził, że (...) nie było kanonicznie związane z dawnym zakonem OO. Marianów, ani nie było erygowane jako kongregacja zakonna, lecz jako zwykłe stowarzyszenie, bez ślubów i urzędzeń zakonnych (...). Interesujące informacje, mimo iż podawane na marginesie innych zagadnień, zawierają opracowania M. Kołodziejskiego (*Zakon OO. Marianów a Zgromadzenie Ks. Ks. Marianów – kontrowersyjne problemy tzw. Odnowy*, Rzym–Toruń 1980), który to autor zamieścił kilka nieznanych wcześniej tekstów źródłowych dotyczących stanisławitów, podobnie J. Muniak (*Mons. Jerzy Matulewicz i jego dzieło w świetle faktów*, Rzym–Kraków 1980). Na szczególną uwagę zasługują rzetelne prace T. Górskiego i Z. Proczka (*Rozmówiony w Kościele. Błogosławiony Arcybiskup Jerzy Matulewicz*, Warszawa 1987) oraz opracowania T. Górskiego i J. Górskiego dokumenty pośrednio dotyczące stanisławitów (*Odrodzenie Zgromadzenia Księżki Marianów w latach 1909–1910 [dokumenty]*, Warszawa 1995). Problem prób odrodzenia zakonu przypisywanego o. B. Pielaśkiemu i J. Pietrzakowi dostatecznie wyjaśniają badania podjęte przez J. Kałowskiego (*Ocena zarzutów przeciwko legalności odnowy Zakonu Marianów*, „Prawo Kanoniczne” R. 21 [1978] nr 3–4, s. 71–95).

Krótką notą, informującą o stanisławitach jako stowarzyszeniu diecezjalnym osób świeckich, została zamieszczona w *Zakony w Polsce* (Kraków 2000, s. 78–79) autorstwa J. Mareckiego. W publikacjach dotyczących okresu międzywojennego autorzy co najwyżej ograniczają się (jak np. H. E. Wyczawski, *Organizacja kościelna*, [w:] *Historia Kościoła w Polsce*, t. 2, cz. 2, red. B. Kumor i Z. Obertyński, Poznań–Warszawa 1979, s. 40) do stwierdzenia, że biskup Henryk Przeździecki powołał do istnienia *zgromadzenie stanisławitów w Janowie Podlaskim, liczące w 1937 r. 3 księży, 2 kleryków i 4 braci*.

Henryk Przeździecki¹. Siedzibą Stowarzyszenia był Janów Podlaski. Działo przez ponad ćwierć wieku. Jednym z patronów stowarzyszenia był św. Stanisław ze Szczepanowa Biskup i Męczennik. Decyzją władz kościelnych zostało rozwiązane 1 września 1955 roku. Dokonał tego następca Henryka Przeździeckiego na stolicy biskupiej w Siedlcach bp Ignacy Świrski².

Zanim doszło do erygowania stanisławitów a rok wcześniej do prób wznowienia na terenie diecezji podlaskiej w klasztorze w Goźlinie dawnego zakonu marianów, zwanych dawniej obserwy lub białymi, w skasowanym w okresie popowstaniowym³, należy sięgnąć do czasów Powstania Styczniowego i późniejszej polityki carskiej wobec zakonów na ziemiach polskich. W ramach restrykcji popowstaniowych car zakazał działalności większości wspólnot zakonnych, zniósł wiele domów zakonnych, a i tym, które pozostawił, ograniczył kontakt nie tylko między sobą, ale i z władzami prowincjalnymi lub generalnymi. Wielu zakonników zesłano na Syberię lub zamknięto w więzieniach. Mniej „skompromitowanym” pozwolono emigrować na teren Francji lub cesarstwa austriackiego. Inni, zagrożeni aresztowaniem lub zesłaniem sami opuścili teren zaboru przechodząc przez zieloną granicę do Galicji. Wobec wielu zakonów i zgromadzeń zakonnych, zwłaszcza tych, których członkowie angażowali się w bezpośredni udział w walkach po stronie powstańców, w działalności kapelańskiej lub

---

Należy dodać, że podstawowe źródła archiwalne dotyczące stanisławitów znajdują się w Archiwum Kurii Biskupiej Diecezji Podlaskiej w Siedlcach (cyt. ADP). Warto też w dalszych badaniach zwrócić uwagę na zasoby Archiwum Księża Marianów w Warszawie i Archiwum Księża Misjonarzy św. Wincentego à Paulo w Krakowie oraz na archiwalia pozostające w rękach osób prywatnych (które zastrzegły sobie anonimowość).

¹ Bp Henryk Przeździecki (17 II 1875 – 9 V 1939), studiował w Petersburgu, a po święceniach kapłańskich (1895) pracował jako duszpasterz i wykładowca w seminarium oraz wikariusz gen. dla archidiec. warszawskiej. 24 IX 1918 prekonizowany ordynariuszem reaktywowanej diecezji podlaskiej; 17 XI 1918 otrzymał sakrę biskupią. Przeprowadził szereg reform w diecezji, m.in. przeniósł stolicę z Janowa Podl. do Siedlec, przeprowadził synod diecezjalny (1923), pracował nad tzw. neounią, erygował i reorganizował parafie. Był sekretarzem Konferencji Episkopatu Polski. Por. L. Grzebiel, *Przeździecki Henryk*, [w:] *Polski słownik teologów katolickich*, t. 6, Warszawa 1983, s. 728.

² Bp Ignacy Świrski (20 IX 1885 – 25 III 1968), studia teologiczne odbył w Mohylewie i w Rzymie. Po święceniach kapłańskich (1913) pracował jako wykładowca w seminarium w Petersburgu i dyrektor gimnazjum w Dyneburgu, do którego uczęszczały dzieci polskich emigrantów. Krótko był kapelanem wojskowym oraz prof. uniwersytetu w Wilnie, a po II wojnie światowej rektorem WSD w Białymstoku. W dniu 12 IV 1946 r. prekonizowany biskupem podlaskim; 30 VI 1946 otrzymał sakrę. Pozostawił po sobie pamięć działacza charytatywnego i trzeźwościewego, opiekuna kleryków i duchowieństwa zatroskanego o jego poziom duchowy i intelektualny. Por. E. Ozorowski, *Świrski Ignacy*, [w:] *Polski słownik...*, t. 7, Warszawa 1983, s. 302–304; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce*, Warszawa 1992, s. 205–206.

³ Por. ADP, *Stanisławicy*, k. 159–160, *List br. Pietrzaka do ordynariusza podlaskiego*, Kraków, 31 III 1930; M. Kołodziejcki, *Zakon OO. Marianów...*, s. 61; *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 39.

agitacji antyrosyjskiej, wprowadzono zakaz przyjmowania nowych kandydatów (zniesiono domy nowicjackie), ograniczono liczbę zakonników w klasztorach wprowadzając surowo przestrzegane i kontrolowane limity osób mogących zamieszkać w konwentach. Ponadto niemal całkowicie ograniczono działalność duszpasterską zakonników, sprowadzając ją jedynie do pracy w konfesjonale we własnej świątyni. Na porządku dziennym były takie ograniczenia jak zakaz głoszenia kazań czy opuszczania terenu klasztornego⁴.

W takiej sytuacji znaleźli się marianie – członkowie wspólnoty zakonnej założonej przez Stanisława Papczyńskiego⁵. Wobec popowstaniowych restrykcji władz carskich zakon został zlikwidowany. Pozostali na ziemiach polskich zakonnicy, już wcześniej rozproszeni i w większości skierowani do pracy duszpasterskiej, nie mieli ze sobą większego kontaktu. Jednak część z nich podczas kapituły odbytej w Mariampolu w 1893 roku wybrała generałem o. Wincentego Sękowskiego⁶. Jeśli wierzyć wiadomościom pochodzącym od osób związanych z osobą Stanisława Pietrzaka (o którym dalej), to pięć lat później, ci, którzy nie brali udziału we wspomnianej kapitule, najprawdopodobniej nic nie wiedząc o odbytej kapitule i o nowym generale, spotkali się w Górze Kalwarii i dokonali wyboru generała⁷ w osobie o. Bernarda Pielasińskiego⁸. U niego także zdepo-

⁴ O podstawach prawnych kasaty i ukazach carskich zob. J. Kałowski, *Uprawnienia nad zakonami udzielone biskupom przez Stolicę Apostolską po 1864 r.* „Prawo Kanoniczne” R. 20 (1977) nr 1–2, s. 137–149 (tamże obszerna literatura zagadnienia).

⁵ Sługa Boży o. Stanisław od Jezusa i Maryi Papczyński (18 V 1631 – 17 IX 1701), po ukończeniu studiów w kolegiach pijarskich i jezuickich w 1654 r. wstąpił do pijarów; święcenia kapłańskie otrzymał w r. 1661. Zasłynął jako pedagog i wychowawca młodzieży, kaznodzieja, kierownik duchowy oraz autor dzieł ascetycznych. W r. 1673 założył klasztor mariański w Puszczy Korabiewskiej k. Skierniewic dając tym początek *Zakonowi Marianów od Niepokalanego Poczęcia Błogosławionej Dziewicy Maryi* celem szerzenia kultu Niepokalanego Poczęcia Maryi, niesienia pomocy душom w czyśćcu cierpiącym, szczególnie poległych na wojnach i od zarazy, oraz pracy duszpasterskiej wśród ludności religijnie zaniedbanej. Był także apostołem trzeźwości. Zmarł w Górze Kalwarii k. Warszawy. Por. T. Rogalski, *Czcigodny Sługa Boży Stanisław Papczyński*, [w:] *Polscy Święci*, t. 7, Warszawa 1985, s. 39–82; t e n z e, *Założyciel Marianów o. Stanisław Papczyński*, Warszawa 1986, *passim*.

⁶ O. Wincenty Sękowski (1840 – 10 IV 1911), do zakonu wstąpił w 1858 r., święcenia kapłańskie otrzymał w 1863 r. (lub w 1864 r.) podczas studiów w Akademii Duchownej w Warszawie. W okresie Powstania Styczniowego brał udział w manifestacjach patriotycznych, za co podlegał nadzorowi policji i obserwacji. Po kasacie klasztoru przebywał w Mariampolu. Por. E. Jabłońska-Deptuła, J. Gawrysiakowa, *Materiały do zaangażowania patriotycznego zakonów męskich w Królestwie Polskim w latach 1861–1864*, [w:] *Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i początku XX wieku*, Lublin 1976, s. 158; *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 13.

⁷ Problem „reformy Zgromadzenia Księży Marianów” oraz związane z tym zagadnieniem kwestie były wielokrotnie omawiane przez historyków Zgromadzenia jak i osoby reprezentujące nurt przeciwny. Zagadnienie to nie jest tematem artykułu i dlatego zainteresowanych odsyłam do podanej wcześniej literatury.

nowano pieczęć zakonu, kronikę oraz potwierdzone przez Stolicę Apostolską konstytucje⁹.

W dniu 20 lipca 1909 roku o. Wincenty Sękowski, przez pośrednictwo ks. Jerzego Matulewicza, skierował do Stolicy Apostolskiej pismo stwierdzające, że z całego zakonu marianów jako jedyny pozostał przy życiu i prosi¹⁰, celem utrzymania ciągłości zakonu, o przyjęcie bez odbywania kanonicznego nowicjatu, ks. Jerzego Matulewicza¹¹. W dziesięć dni później ks. Matulewicz skierował podobne pismo w treści do Kongregacji Zakonników na ręce prefekta kard. José Vives y Tuto, w którym m.in. prosił o możliwość natychmiastowego złożenia ślubów rocznych jako marianin i przyjęcia ks. Franciszka Buczysa¹² do nowicjatu¹³. Już 2 sierpnia 1909 roku o. Wincenty otrzymał stosowne pozwolenia, tak że mógł potajemnie przyjąć zgłaszających się kandydatów i odebrać od nich śluby. Ks. Matulewicz w krótkim czasie dokonał rewizji zakonnego prawodawstwa i zwrócił się do Stolicy Apostolskiej o zmianę konstytucji zakonnych oraz nazwy wspólnoty. W dniu 28 października 1910 roku otrzymał zgodę na życie według poprawionych konstytucji, zmianę ślubów uroczystych na proste oraz noszenie czarnej sutanny w miejsce białego habitu. Wkrótce pojawił

⁸ O. Bernard Pielasiński (28 V 1832 – 14 IV 1914), do marianów wstąpił w 1850 r., święcenia kapłańskie otrzymał w 1858 r. Jako zakonnik pełnił różne funkcje zakonne i duszpasterskie, m. in. był wicemagistrem nowicjatu i proboszczem w Górze Kalwarii; dał się poznać jako propagator ruchu trzeźwościowego i duszpasterz unitów. Zmarł w Górze Kalwarii. Por. E. Jabłońska-Deptuła, J. Gawrysiakowa, *Materiały...*, s. 157–158 (twierdzi, że o. B. Pielasiński przyjął do Zakonu ks. J. Matulewicza [!]); *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 37.

⁹ O popowstaniowych losach marianów zob. J. Totoraitis, *Klasztor mariampolskich księży marianów*, Lower Bullingham 1964, passim; E. Jabłońska-Deptuła, J. Gawrysiakowa, *Materiały...*, s. 155–159.

¹⁰ Kwestię tę wystarczająco wyjaśnił J. Kałowski (*Ocena zarzutów...*, s. 71 n.).

¹¹ Bł. Jerzy Matulewicz (23 IV 1871 – 27 I 1927), studiował teologię w Kielcach, Warszawie, Petersburgu i Fryburgu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1898 r. Pracował jako wykładowca seminarium duchownego, społecznik i duszpasterz. Od 1909 r. w zgromadzeniu marianów – był jego odnowicielem i generałem; założył także zgromadzenie niepokalanek. Od 1918 r. biskup wileński, w 1925 r. zrezygnował z kierowania diecezją z powodów tarć narodowościowych. Następnie mianowany wizytatorem apostolskim na Litwie. Beatyfikowany 28 VI 1987 r. Por. T. Kraheil, *Matulewicz Jerzy*, [w:] *Polski słownik...*, t. 6, Warszawa 1983, s. 433–435; T. Górski, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, s. 208–211.

¹² Bp Franciszek Buczys (20 VIII 1872 – 25 X 1951), dr teologii, m.in. studiował we Fryburgu; święcenia kapł. otrzymał w r. 1899, wykładowca apologetyki w seminarium duchownym w Petersburgu, do marianów wstąpił wraz z ks. J. Matulewiczem. Generał zakonu, profesor oraz rektor uniwersytetu kowieńskiego (1921–1928), od 1930 r. biskup obrz. bizantyjsko-słowiańskiego; konsultor Kongregacji do Spraw Kościoła Wschodniego. Por. T. Górski, *Buczys, Bučys, Pranas Petras*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1989, kol. 1153–1154; *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 53.

¹³ Por. *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 67–69, 73–76 (tłumaczenia listów).

się nowi kandydaci do życia zakonnego i rozpoczął się szybki rozwój Zgromadzenia Księży Marianów.

W roku 1910, a także ponawiany w 1916 roku, ze strony marianów pojawił się, popierany przez ordynariusza kujawsko-kaliskiego (włocławskiego) bp. Stanisława Kazimierza Zdzitowieckiego¹⁴, plan „przejęcia” przez nich opieki duszpasterskiej nad Jasną Górą. Biskup, kierując się pragnieniem odrodzenia marianów i paulinów, proponował wówczas, by marianie zmienili nazwę określając siebie paulinami i by przyjęli jako swój strój habit paulinów. Paulini natomiast mieli przyjąć duchowość i ustawy zgromadzenia marianów. Propozycje te zapewne zrodziły się po ujawnieniu działalności o. Damazego Macocha¹⁵ i oskarżeń kierowanych przeciw częstochowskiemu paulinom¹⁶.

Dla historycznej prawdy należy dodać, że w 1909 roku, gdy o. Sękowski przez pośrednictwo ks. J. Matulewicza skierował do Stolicy Apostolskiej pismo, w którym przedstawił siebie jako jedyne dawnego marianina, żyło jeszcze dziewięciu kapłanów-marianów oraz kilku braci, którzy jednak przebywali poza klasztorem w Marianowie i zapewne dlatego nie byli za marianów uważani. Zdaniem autorów niektórych publikacji marianie, których dotknęła sekularyzacja, byli skupieni wokół wspomnianego wyżej o. Pielasińskiego¹⁷. On to przyjął – prawdopodobnie w 1913 roku – do swej wspólnoty zakonnej Stanisława Jana Pietrzaka, ks. Jana Janowicza i diakona Konstantego Stepowicza zmieniając mu imię na Kazimierz¹⁸. Przed swą śmiercią o. Pielasiński „przejął” władzę nad zakonem marianów na ręce Pietrzaka¹⁹.

¹⁴ Bp Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki (1854–1927), święcenia kapłańskie otrzymał w 1877 r.; pracował m.in. w Warszawie i Sandomierzu. Ordynariusz diecezji kujawsko-kaliskiej – sakrę biskupią przyjął w 1902 r. Popierał działalność pasterską i wydawniczą, współpracował przy reorganizacji administracji kościelnej na ziemiach polskich po 1918 roku. Por. P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, s. 236.

¹⁵ O. Damazy Macoch, paulin; za zabójstwo swego kuzyna oraz kradzież pieniędzy klasztornych zasądzony na karę 12 lat ciężkich robót i zesłanie na Syberię. Z powodu gruźlicy wyrok zamieniono na pobyt w więzieniu w Piotrkowie, w którym zmarł. Por. Archiwum Paulinów w Krakowie, sygn. B 228, P. Markiewicz, *Kronika Zakonu Paulinów. 1864–1945* [mps], Częstochowa Jasna Góra 1945, s. 51–52.

¹⁶ Por. tamże, s. 51.

¹⁷ Ks. Balicki w obszernym liście do papieża Piusa XII udowadnia, że o. Sękowski wprowadził w 1909 roku Stolicę Apostolską w błąd (ADP, *Stanisławici*, k. 445–456. *List ks. K. Balickiego do papieża Piusa XII*, Kraków, 15 III 1957). Por. Na ten sam temat zob. M. Kołodziej-ski, *Zakon OO. Marianów...*, s. 62.

¹⁸ Ks. Konstanty Stepowicz (zm. 1923), kapłan diecezji wileńskiej. Po 1920 r. wstąpił do Zgromadzenia Księży Marianów.

¹⁹ Por. *Oświadczenie ks. Jana Janowicza*, Janów Podlaski, 11 V 1958, [w:] M. Kołodziej-ski, *Zakon OO. Marianów...*, s. 54. Sprawa wiarygodności oświadczenia ks. J. Janowicza jak i autentyczność dokumentów zamieszczonych w publikacji ogłoszonej przez M. Kołodziej-skiego (*Zakon OO. Marianów...*) budzi poważne zastrzeżenia historyków. Por. *Relacja ustna T. Górskiego*, Warszawa, 7 II 2003 r.

Trudno jest na podstawie zachowanych archiwaliów stwierdzić jednoznacznie, czy działania o. Pielasińskiego były znane o. Sękowskiemu i czy ich zachowania były wymierzone przeciw sobie. Nie można ustalić na obecnym poziomie badań motywów ich zachowań.

Z zachowanego pisma skierowanego do bp. Adama Sapiehy przez generała ks. J. Matulewicza wynika, że J. Pietrzak już przed 1914 rokiem czynił próby odrodzenia marianów na terenie Galicji. Wiadomo także, że ks. Matulewicz spotkał się w Krakowie z J. Pietrzakiem celem omówienia „kwestii mariańskiej” i rozmówienia się co do niepożądanego szerzenia sprawy. Ks. Matulewicz uznał J. Pietrzaka za nieroztropnego i ubarwiającego fakty. Próba zbliżenia zwolenników środowisk reprezentowanych przez ks. Matulewicza i J. Pietrzaka nie przyniosła rezultatów²⁰.

Sprawa powyżej opisana ma swój epilog wiele lat później. Br. Stanisław – Jan Pietrzak, który w 1928 roku wstąpił do stowarzyszenia stanisławitów, został dyscyplinarnie usunięty z szeregu członków z dniem 16 lutego 1935 roku. Wkrótce po II wojnie światowej pojawił się na terenach Niemiec jako posiadający święcenia kapłańskie i spełniający posługi duszpasterskie o. Stanisław – Jan Pietrzak. Próby ustalenia gdzie, w jakim czasie i od którego z biskupów otrzymał święcenia kapłańskie nie przyniosły rezultatów. Wiadomo także, że w latach 1947–1954 on sam jako „generał marianów białych” przyjął do stanisławitów kandydatów: ks. Józefa Starka, ks. Andrzeja Balickiego CM i ks. Edmunda Szubę, a także kilku kandydatów delegował do seminariów duchownych aby po święceniach kapłańskich zasilili szeregi stowarzyszenia²¹.

Przed śmiercią Jan Pietrzak, jako generał marianów białych, przekazał władzę nad zakonem w ręce ks. Balickiego, ten zaś z kolei miał przekazać ją jednemu z kapłanów pracującemu w Janowie Podlaskim²².

Powróćmy jednak do stanisławitów. Obejmując w 1918 roku diecezję podlaską bp Henryk Przeździecki postanowił odrodzić na jej terenie życie zakonne.

---

²⁰ „Krótki memoriał w sprawie Ojców Marianów” generała J. Matulewicza dla biskupa krakowskiego Adama Sapiehy, Kraków, 29 V 1914, [w:] *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 118–120; *List ks. J. Matulewicza do ks. M. Wiśniewskiego*, Warszawa, 2 VI 1914, [w:] J. Matulewicz, *Listy Polskie*, opr. J. Bukowicz, T. Górski, msp, Warszawa 2000, s. 457–458. Por. Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

²¹ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 417. *Korespondencja Kurii Diecezjalnej Siedleckiej w sprawie J. Pietrzaka z Duszpasterstwem Polaków w Niemczech (Frankfurt)*; tamże, k. 445–456. *List ks. K. Balickiego do papieża Piusa XII*, Kraków, 15 III 1957; Tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*; [Informacja], „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” R. 17: 1935, nr 1–2, s. 11.

²² Por. ADP, *Stanisławici*, k. 445–456. *List ks. K. Balickiego do papieża Piusa XII*, Kraków, 15 III 1957; M. Kołodziejcki, *Zakon OO. Marianów...*, s. 122, 126–127.

W okresie swej przeszłodwudziestoletniej działalności dokonał wielu prób pozyskania do pracy na Podlasiu zakonów i zgromadzeń zakonnych. Szczególnie interesował się powrotem na Podlasie dawnych wspólnot zakonnych, które zostały skasowane w okresie zaborczym. W zabudowaniach poddominikańskich w Janowie Podlaskim ordynariusz planował urządzić szpital i oddać go pod opiekę bonifratrów. Pomieszczenia okazały się jednak zbyt skromne i niewystarczające na szpital²³.

Ordynariusz miał także kontakt ze wspomnianym Janem Pietrzakiem, który w drugiej połowie 1927 roku przybył na Podlasie wraz z innymi z „białymi marianami”, którzy zostali przyjęci do zakonu i złożyli śluby na ręce o. Pielasińskiego. To właśnie w ich imieniu, a może w trosce o nich, w dniu 10 grudnia 1927 roku, skierował do Kongregacji Spraw Stowarzyszeń Religijnych pismo, w którym pytał, czy działalność dawnej kongregacji marianów wygasła i czy można według dawnych Konstytucji i Reguły (sprzed 1910 roku) składać śluby zakonne. Na powyższe zapytanie Kongregacja odpowiedziała pismem z dnia 25 kwietnia 1928 roku, że prawnymi spadkobiercami dawnego Zakonu Marianów jest obecna Kongregacja Księży Marianów i że wskutek reformy z 1910 roku śluby składane na dawną Regułę i Konstytucje po tymże roku nie są ważne dla Kościoła²⁴.

Tak sformułowana odpowiedź skłoniła bp. Przeździeckiego do otoczenia opieką osób, które miały złożyć na ręce o. Pielasińskiego śluby i czuły się spadkobiercami dawnego Zakonu Marianów. W tym celu, zapewne za zgodą samych zainteresowanych, założył Stowarzyszenie Diecezjalne czcicieli Niepokalanie Poczętej Dziewicy – Królowej pokoju, Wspomożycielki dusz w czyścisku będących, pod opieką Tejże Bogarodzicy i św. Stanisława Biskupa i Męczennika, czyli Stanisławitami się zwących, przy kościele filjalnym św. Jana Chrzciciela w m. Janowie, tutejszej diecezji. Dekret erekcyjny został podpisany w Siedlcach w dniu 2 listopada 1928 roku.

Przy okazji warto zwrócić uwagę na dwie różne tytułatury występujące w polskiej nazwie stowarzyszenia – w dekrecie erekcyjnym i statutach. Ponieważ w języku łacińskim użyto terminu *suffragatorum animarum in purgatorio detentorum* należy przypuszczać, że zaszła jedynie pomyłka.

²³ Por. ADP, *Akta: Zakony i Kongregacje. Ogólne. Korespondencja br. Eliasza Ulmana bonifr. do Bpa Przeździeckiego*, Kraków, 14 VII 1927.

²⁴ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 443–444. *List bpa H. Przeździeckiego do Kongregacji Spraw Stowarzyszeń Religijnych*, [Kongregacji Zakonników] Siedlce, 10 XII 1927; tamże, k. 444. *List Kongregacji Zakonników do bpa podlaskiego H. Przeździeckiego wyjaśniający reformę Zgromadzenia Księży Marianów z 1910 roku*, Rzym, 25 IV 1928 (oryginał w: *Odrodzenie Zgromadzenia...*, s. 122–124).

<u>nazwa w dekrecie erekcyjnym</u>	<u>nazwa w statutach stowarzyszenia</u>
<p>Stowarzyszenie Diecezjalne czcicieli Niepokalanie Poczętej Dziewicy – Królowej pokoju, Wspomożycielki dusz w czyściu będących, pod opieką Tejże Bogarodzicy i św. Stanisława Biskupa i Męczennika, czyli Stanisławitami się zwiących, przy kościele filjalnym św. Jana Chrzciciela w m. Janowie, tutejszej diecezji.</p>	<p>Stowarzyszenie Diecezjalne Czcieli Niepokalanie Poczętej Dziewicy – Królowej Pokoju, wspomożycieli dusz czyścowych, czyli Stanisławitów w diecezji Podlaskiej.</p>

Statut Stowarzyszenia sporządzony podobnie jak akt erekcyjny w języku łacińskim i polskim, zatwierdzony przez bp. Henryka Przeździeckiego w dniu erekcji stowarzyszenia, składał się z 16 artykułów²⁵.

Statut, w odniesieniu do kanonu 685 *Kodeksu Prawa Kanonicznego* podawał potrójny cel Stowarzyszenia: 1. postępowanie w doskonałości życia chrześcijańskiego wśród członków; 2. pomnożenie czci Bożej publicznej przez szczególną cześć Niepokalanie Poczętej Dziewicy; 3. dzieła miłosierdzia i pobożności chrześcijańskiej, a mianowicie: a) pod opieką Królowej Pokoju członkowie Stowarzyszenia będą pracowali nad zaprowadzeniem, umocnieniem i podtrzymaniem pokoju Chrystusowego w duszach ludzkich, w rodzinach chrześcijańskich, we współżyciu ludzi różnej narodowości, obrządku, jakoteż b) przez szczególne nabożeństwa będą jednali pokój wieczny dla dusz czyścowych, zwłaszcza tych ludzi, którzy polegali na polach walk lub od chorób zaraźliwych²⁶.

W dalszej części statut precyzował powyższe cele stowarzyszenia podając, że jego członkowie będą tak prowadzić życie, by mogli ćwiczyć się w doskonałości chrześcijańskiej. Celem rozwoju kultu maryjnego byli zobowiązani urządzać stosowne nabożeństwa, mieli ponadto troszczyć się o pracę nad duszami wiernych żyjących przez nauczanie dzieci i młodzieży, prowadzenie misji ludowych i rekolekcji, wydawanie pism i książek, współpracować z innymi stowarzyszeniami katolickimi. Szczególną rolę w działalności stanisławitów,

²⁵ Dekret erekcyjny oraz Statuty (w języku polskim i łacińskim) zostały ogłoszone drukiem w „Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich” R. 9 (1928) nr 12, s. 348–354.

²⁶ *Statuty Stowarzyszenia diecezjalnego czcicieli Niepokalanie Poczętej Dziewicy Królowej Pokoju, wspomożycieli dusz czyścowych, czyli Stanisławitami w diecezji podlaskiej*, „Wiadomości Diecezji Podlaskiej” R. 9 (1928) nr 12, art. 2.

a co w pewien sposób przypominało także i założenia idei ks. Stanisława Papczyńskiego, była troska o dusze osób zmarłych przez odmawianie officjum za zmarłych, odprawianie nabożeństw żałobnych i głoszenie wiernym potrzeby modlitw za dusze w czyście cierpiące²⁷.

Stanisławici, mimo że nie byli zakonnikami, mieszkali wspólnie, a zabudowania nazywali klasztorem, nosili białe habity przepasane niebieskim pasem, koronki różańcowe z krzyżem, szafirowo-niebieskie płaszcze i białe birety²⁸, utrzymywali klasztorny rozkład dnia oraz używali w stosunku do kapłanów terminu „ojciec”, zaś do pozostałych członków określenie „brat”. W przekonaniu osób postronnych byli zakonnikami²⁹.

Jako stowarzyszenie diecezjalne i kanonicznie erygowane, stanisławici stanowili jednostkę kościelną prawną i byli pod szczególną opieką prawa, mogli nabywać i posiadać majątek ruchomy i nieruchomy oraz nim rozporządzać, wybierać własny zarząd, otrzymywać, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, przywileje. Pod względem prawnocywilnym mogło działać w oparciu o przepisy państwowe. Należy dodać, że stowarzyszenie podlegało jurysdykcji i nadzorowi biskupa podlaskiego i tylko na terenie diecezji podlaskiej mogło zakładać domy oraz prowadzić jakiegokolwiek inne inwestycje³⁰. Zapewne dlatego bp Henryk Przeździecki ustanowił już w początkowym okresie istnienia stowarzyszenia swego komisarza dla stowarzyszenia. Był nim rektor Seminarium Duchownego ks. Aleksander Lipiński³¹.

Członkami stowarzyszenia mogli być zarówno kapłani, klerycy jak i osoby świeckie. Duchowni byli zobowiązani prowadzić życie wspólne i na przynależność do stowarzyszenia otrzymać pozwolenie właściwego biskupa³². Zgłaszający się do stowarzyszenia byli poddawali okresowej próbie, nazywanej kandydaturą lub aspiranturą. Długość jej trwania miał określać oddzielny regulamin³³. O przyjęciu danego kandydata do stowarzyszenia decydował ordynariusz³⁴.

Statut, odwołując się do patronów stowarzyszenia i swego celu szczególnego, określał także, że stowarzyszenie będzie obchodziło w szczególny sposób

²⁷ Tamże, art. 3.

²⁸ Por. tamże, art. 13.

²⁹ Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

³⁰ *Statuty Stowarzyszenia...*, art. 4, 6, 9.

³¹ Ks. infułat Aleksander Lipiński (1874–1948), święcenia kapłańskie otrzymał w 1942 r., m.in. był długoletnim rektorem WSD w Janowie Podlaskim i prałatem-archidiakonem kapituły katedralnej w Siedlcach. Por. [Nekrolog]. „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” R. 24 (1948) nr 4–12, s. 97.

³² Por. *Statuty Stowarzyszenia...*, art. 11–12.

³³ Nie udało się ustalić, czy taki regulamin został ułożony i aprobowany przez ordynariusza podlaskiego.

³⁴ Por. *Statuty Stowarzyszenia...*, art. 14.

następujące uroczystości: 1. Niepokalanego Poczęcia N. M. Panny z oktawą; 2. Dzień Zaduszny z oktawą; 3. Św. Stanisława B.[iskupa] i M.[ęczennika]³⁵.

Ostatni, 16 artykuł, statutów określał, że Stowarzyszenie Stanisławitów, kanonicznie erygowane, jako jednostka prawna, posiada stałą trwałość, dopóki pozostanie 3 członków; odnośnie do przeniesienia Stowarzyszenia obowiązuje kan. 719; w razie kasaty, w myśl kan. 699 § 1, biskup wyda osobne zarządzenie.

W Archiwum Diecezjalnym w Siedlcach zachował się wspomniany akt erekcyjny i Statuty oraz wykaz pierwszych dziewięciu stanisławitów (Jan Pietrzak, Tadeusz Rólka, Henryk Michał Feddecki, Lucjan Edward Duszyński, Stanisław Zaręba, Teofil Szekel, Stanisław Liwakowski, ks. Jan Marczewski, ks. Jan Janowicz)³⁶.

W rok po erygowaniu stowarzyszenia bp Henryk Przeździecki zatwierdził Regulamin życia Stowarzyszenia Diecezjalnego tzw. Stanisławitów. Jego lektura daje odpowiedź na podstawowe pytanie: czym zajmowali się i jak spędzali czas stanisławici.

Dzień rozpoczynano pobudką o godz. 5 rano, zaś w 30 minut później wszyscy gromadzili się na wspólnej modlitwie w kościele. Podczas pierwszej Mszy św. stanisławici odmawiali własne pacierze oraz officjum defunctorum. Poranne modlitwy i medytacja kończyły się o godz. 8. Wtedy to wspólnie spożywano śniadanie, zaś o godz. 8.30 odprawiano wspólnotowe „modły kanoniczne”. Do godz. 11.30 odbywała się nauka lub inne zajęcia, a następnie odprawiano rachunek sumienia. O godz. 12 spożywano obiad, po nim zaś udawano się do kościoła celem nawiedzenia Najświętszego Sakramentu i powracano do domu, gdzie do godz. 14 odbywała się tzw. rekreacja, a następnie, do godz. 18, był czas na czytanie duchowne, odmawianie nieszporów, komplety, jutrzni i laudów oraz wspólne nabożeństwo różańcowe. O godz. 18 spożywano kolację połączoną z krótką rekreacją, natomiast o 19 wspólnie odprawiano medytację i modlitwy wieczorne. O godz. 19.30 udawano się na spoczynek. Dodatkowo w czwartki w godz. 13–16.30 urządzano przechadzki, zaś w piątki o godz. 15 dzwoniło na tzw. Skonanie Pańskie, czyli na krótką przerwę w zajęciach, podczas której odprawiano medytację poświęconą owocom śmierci Pana Jezusa i osobistej modlitwie³⁷.

Regulamin zalecał stanisławitom całodzienne milczenie z wyjątkiem czasu przeznaczonego na rekreację. Przed wyjściem z domu należało „opowiedzieć się” przełożonemu i ucałować próg klasztoru, a przy powrocie odmówić *Salve*

³⁵ Tamże, art. 15.

³⁶ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 17. *Wykaz stanisławitów. 1928.*

³⁷ Por. tamże, k. 41–41v, *Regulamin życia Stowarzyszenia Diecezjalnego t.zw. Stanisławitów*, Siedlce, 14 VI 1929; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

Regina. Przy spotkaniu stanisławici pozdrawiali się nawzajem powiedzeniem *Requiescat in pace*, a w drodze do kościoła odmawiali *Requiem aeternam*. W ten sposób modlono się za dusze przebywające w czyśćcu. Wszystkie czynności (modlitwę, zajęcia obowiązkowe, czynności dodatkowe) kończono słowami: *Immaculata Virginis Mariae Conceptio sit nobis salus et protectio*. Modlitwy brewiarzowe odmawiali wspólnie kapłani i klerycy (jeśli razem było ich czterech), natomiast bracia w tym czasie śpiewali Godzinki o Niepokalanym Poczęciu NMP.

Dzień stanisławity wypełniony był pracą duszpasterską, studiowaniem i zajęciami w świątyni oraz w gospodarstwie domowym. Zarówno w modlitwach wspólnotowych jak i indywidualnych zalecano umiar. Unikano zbyt długich i wyczerpujących postów oraz innych „wybujających” form pobożności, które kandydaci przychodzący do stowarzyszenia uważali za przejaw gorliwości. Zapewne dlatego, co zaznaczono w *Regulaminie życia...*, zakazano biczowania i modlitw w nocy. Ponadto trzeba dodać, że bracia pracujący w zakrystii, ogrodzie czy w kuchni mieli jeszcze dodatkowe zajęcia. Ponadto o. Bogumił Janowicz oraz o. Jan Marczewski byli spowiednikami kleryków w seminarium³⁸.

W nawiązaniu do omawianych wcześniej statutów należy stwierdzić, że stanisławici mimo dogodnej sytuacji – zwłaszcza w okresie międzywojennym – nie rozwinęli większej działalności. Przez okres 27 lat istnienia stowarzyszenia w jego szeregach było ponad 50 członków. Wielu z nich zostało dyscyplinarnie wykluczonych, inni odeszli sami z szeregów stanisławitów. Jednorazowo, w domu stowarzyszenia w Janowie Podlaskim, przebywało nie więcej jak 6–8 członków. Znamienne jest i to, że przez cały okres działalności stowarzyszenia jego przełożonym był o. Bogumił Janowicz. Mimo że owładnięty ideą mariańską od pierwszych lat kapłaństwa i całkowicie oddany sprawie stowarzyszenia, nie mógł sprostać przyjętym obowiązkom. Już w dniu 28 lutego 1930 roku komisarz biskupi do spraw stanisławitów, a zarazem rektor seminarium podlaskiego w Janowie Podlaskim ks. Aleksander Lipiński sugerował w liście do bp. Henryka Przeździeckiego potrzebę zmiany przełożonego dla dobra Stowarzyszenia. Jak wynika z listu, uważał, że zarówno o. Janowicz jak i br. Pietrzak są nieodpowiedni do kierowania dziełem. Komisarz proponował, aby dla stanisławitów pozyskać ks. Paducha lub ks. Konstantego Cegielskiego z diecezji wileńskiej³⁹. Ordynariusz nie wziął jednak pod uwagę propozycji ks. Lipińskiego. Trudno dociec, czy nie podzielał jego opinii czy też nie było odpowiednich

---

³⁸ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 23, *Informacja o nominacji ks. J. Janowicza i ks. J. Marczewskiego spowiednikami alumnów*, Siedlce, 24 XI 1928.

³⁹ Por. tamże, k. 125–126. *List komisarza ks. A. Lipińskiego do bpa H. Przeździeckiego*, Janów Podlaski, 28 II 1930.

kandydatów, którzy mogliby pokierować stowarzyszeniem. Statut w art. 4 mówił o wybieranym zarządzie stowarzyszenia, ale w zachowanych aktach nie odnotowano na przestrzeni działalności stanisławitów żadnych wyborów. Ks. Janowicz był więc przełożonym stowarzyszenia z nominacji biskupiej i równocześnie był rektorem kościoła pw. św. Jana Chrzciciela⁴⁰.

W tym samym liście komisarz ks. Aleksander Lipiński poinformował ordynariusza o niektórych problemach trapiących wspólnotę stanisławitów. Zaliczył do nich brak klauzury w pomieszczeniach przynależnych stowarzyszeniu, konieczność zatrudnienia drugiego kapłana do prac duszpasterskich w kościele pw. św. Jana Chrzciciela oraz rysujący się konflikt z duchowieństwem obsługującym miejscową kolegiatę. Znamienne jest zdanie stwierdzające, że uprzywilejowanie kościoła Stanisławitów staje się też okazją do siania niepokoju w parafii przez zwolenników stanisławickich – otumanione tercjarki i elementy warcholskie⁴¹. Nie wiemy jednak, na czym polegało owo uprzywilejowanie kościoła Stanisławitów. Może konkurencyjnymi dla kolegiaty były uroczyste nieszpory urządzone przez stanisławitów i połączone z wystawieniem Najświętszego Sakramentu lub nabożeństwa różańcowe? Kilkakrotnie zachowane archiwalia, związane ze stanisławitami, informują o donosach kierowanych pod adresem duszpasterzy kościoła pw. św. Jana o niewłaściwym porach Mszy św., które odciągają wiernych od świątyni parafialnej... Szczególnie ostry konflikt pomiędzy rektorem kościoła pw. św. Jana Chrzciciela a duszpasterzami kolegiackimi wybuchł po II wojnie światowej, a dotyczył godzin nabożeństw. Kres niesnaskom położył dopiero stosowny dekret biskupa podlaskiego Ignacego Świrskiego⁴².

Wspomniany komisarz biskupi, ks. Aleksander Lipiński, proponował także dokonanie klasyfikacji członków na cztery grupy: kapłanów, kleryków, braci oraz świeckich pomocników (bez prawa noszenia habitu). Sugerował, aby każdej z grup przypisać określone obowiązki i zadania, życie w stowarzyszeniu rozpoczynać nowicjatem, a nie, jak praktykowano, trzymiesięczną aspiranturą. Według komisarza szczególną troską należało otoczyć kleryków, gdyż – według ks. Lipińskiego – atmosfera wychowawcza w Stowarzyszeniu jest zupełnie nieodpowiednia⁴³.

⁴⁰ Por. tamże, k. 20. *Informacja o nominacji ks. J. Janowicza rektorem kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim*, Siedlce, 24 XII 1928.

⁴¹ Tamże, k. 130. *List komisarza ks. A. Lipińskiego do bpa H. Przeździeckiego*, Janów Podlaski, 28 II 1930.

⁴² Por. tamże, *Akta kościoła filialnego w Janowie Podlaskim. Dekret bpa Ignacego Świrskiego*, Siedlce, 4 V 1948.

⁴³ Por. tamże, k. 130v. *List komisarza ks. A. Lipińskiego do bpa H. Przeździeckiego*, Janów Podlaski, 28 II 1930; tamże, *List o. B. Janowicza do bpa H. Przeździeckiego*, Janów Podlaski, 24 i 1930.

Wiele zamieszania w działalność stowarzyszenia wniosły artykuły, które przedstawiały stanisławitów jako bezpośrednich spadkobierców dawnej wspólnoty marianów. Po ich ukazaniu się w prasie interweniowali kilkakrotnie przełożeni marianów oraz Biskupia Kuria Podlaska w Siedlcach. Podejrzanym o zamieszczanie kłamliwych artykułów był br. Stanisław – Jan Pietrzak, który w korespondencji z kurią siedlecką odciął się od ich treści. Jego argumenty nie były zbyt przekonujące i zapewne dlatego został usunięty ze stowarzyszenia w 1935 roku⁴⁴.

Zgodnie z dekretem erekcyjnym siedzibą stowarzyszenia był kościół filialny pw. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Był to dawny kościół klasztorny dominikanów, których zniesiono ukazem carskim w 1864 roku. Zakonników przeniesiono do innych klasztorów, a świątynię zamieniono na cerkiew prawosławną. Z czasem budynki klasztorne popadły w ruinę. Zespół klasztorny został wzniesiony w latach 1790–1801 w miejsce poprzedniego, który swymi początkami sięgał 1464/1465 roku. We wrześniu 1928 roku został oddany pod opiekę wykładowców miejscowego Wyższego Seminarium Duchownego, ale już w dniu 2 listopada ordynariusz podlaski bp Henryk Przeździecki przekazał go stanisławitom, a jego rektorem ustanowił ks. Jana Janowicza (o. Bogumiła)⁴⁵. Wyposażenie świątyni, którą wraz z całym Janowem doświadczały liczne pożary, wojny i rabunki, było bardzo skromne. W ołtarzu głównym znajdował się wizerunek Matki Bożej Różańcowej, a w prowizorycznych ołtarzach bocznych obrazy św. Teresy od Dzieciątka Jezus i św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryji Panny. Kościół posiadał jedynie niezbędne wyposażenie: komplet naczyń liturgicznych i bielizny oraz po jednym ornacie każdego koloru, które to ornaty były pożyczone z miejscowej kolegiaty⁴⁶. Kościół pw. św. Jana, który otrzymali w posiadanie stanisławici, wymagał gruntownych remontów. Jego dziewiętnastowieczni gospodarze – duchowni prawosławni – doprowadzili go, podobnie jak część mieszkalną, do ruiny. W okresie międzywojennym, z powodu braku środków finansowych, ograniczono się jedynie do niezbędnych prac zabezpieczających dach, odnowiono wnętrze, wykonano plany wzniesienia ołtarza ku czci Matki Bożej Niepokalanie Poczętej i umieszczono w ołtarzu głównym obraz przedstawiający św. Jana Chrzciciela pozyskany z kolegiaty. Obok ambony zawieszono dużych rozmiarów olejny ob-

⁴⁴ Por. tamże, k. 96n., *Korespondencja z różnymi osobami w sprawie artykułów na temat marianów*.

⁴⁵ Por. tamże, k. 20. *Informacja o nominacji...*; P. Aleksandrowicz, *Diecezja siedlecka czyli podlaska. W 150 rocznicę erekcji (1818–1968)*, Siedlce 1981, *passim*.

⁴⁶ Por. ADP, *akta kościoła filialnego w Janowie Podlaskim. Inwentarz kościoła św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim będącego pod zarządem Podlaskiego Stowarzyszenia Diecezjalnego Stanisławitów. R[ok] 1930, slb. 2.*

raz św. Stanisława Biskupa i Męczennika; pojawiły się także w świątyni obrazy Chrystusa Zmartwychwstałego, św. Marii Magdaleny i św. Jozafata Kuncewicza⁴⁷. Wymaganego remontu generalnego nie przeprowadzono do czasu likwidacji stowarzyszenia. Ograniczono się jedynie do odmalowania wnętrza świątyni w 1950 roku, a w kilka lat później w ołtarzu bocznym wstawiono obraz św. Stanisława Kostki pochodzący z sierocińca, ufundowano kilka nowych ławek, a w 1956 roku zelektryfikowano świątynię⁴⁸.

W 1942 roku kościół stanisławitów znalazł się w szczególnym niebezpieczeństwie. Kuria prawosławna diecezji chełmskiej skierowała do rządu Generalnej Guberni własnościowe roszczenia względem kościoła pw. św. Jana Chrzciciela motywując to tym, że został on zbudowany przez wyznawców prawosławia jako świątynia pw. świętych Kosmy i Damiana oraz, że był w wyłącznym ich użytkowaniu. Obawiano się także zajęcia kościoła siłą przez wyznawców prawosławia, którzy przybyli do Janowa Podlaskiego z okolicznych miejscowości na przeszło 300 furmankach i otoczyli świątynię. Innowiercy byli przygotowani do walki zbrojnej z mieszkańcami Janowa Podlaskiego, posiadali noże, kosy i widły, karabiny ręczne i maszynowe oraz granaty. Jadąc do Janowa Podlaskiego informowali wszystkich, że „ostatecznie rozprawią się z Rzymem i jego popami”. Uratowanie świątyni i zażegnanie konfliktu przypisywano szczególnej opiece św. Jozafata Kuncewicza, którego wizerunek otaczano szczególną czcią w świątyni stanisławitów⁴⁹. Przy poparciu osób życzliwych udało się udowodnić Niemcom, którzy początkowo popierali wyznawców prawosławia, że w przeszłości w Janowie Podlaskim istniała jedyna w mieście świątynia nie-łacińska, a była to cerkiew unicka pw. św. Kosmy i Damiana – zburzona przed 1914 rokiem, natomiast kościół pw. św. Jana Chrzciciela to nie świątynia prawosławna, ale dawna świątynia dominikańska⁵⁰. Jednak, prawdopodobnie w jesieni 1942 roku, kościół na kilka tygodni został zmieniony na magazyn zboża spółdzielni „Rolnik” z Białej Podlaskiej⁵¹.

Członkowie stowarzyszenia od pierwszych dni pobytu w Janowie Podlaskim starali się ożywić życie eucharystyczne we własnej świątyni. W końcu

⁴⁷ Relacja ustna ks. Józefa Starka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁴⁸ Por. ADP, *Stanisławici, List z do Kurii Biskupiej*, Janów Podlaski, 4 I 1933, snlb. 12; *Rewers wypożyczenia obrazu podpisany przez o. B. Janowicza*, Janów Podlaski, 2 IV 1946, snlb. 19; *Aneks do inwentarza. Sporządzony 8 VII 1958*.

⁴⁹ Relacja ustna ks. Józefa Starka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁵⁰ Por. ADP, *Stanisławici, Korespondencja w sprawie kościoła św. Jana. List o. Bogumiła do Kurii Diecezjalnej*, Janów Podlaski, 23 VII 1942; tamże, *List dziekana ks. A. Próchniewicza do Kurii Diecezjalnej*, Biała Podlaska, 14 VIII 1942.

⁵¹ Por. tamże, *Korespondencja w sprawie zajęcia kościoła na magazyn. List dziekana ks. A. Próchnika do Kurii Diecezjalnej*, Biała Podlaska, 20 X 1942; *List dziekana ks. A. Próchniewicza do Kurii Diecezjalnej*, Biała Podlaska, 25 X 1942.

1928 roku br. Pietrzak skierował do bp. Henryka Przeździeckiego pismo z prośbą o udzielenie pozwolenia na wystawienie Najświętszego Sakramentu celem rozbudzenia wiary i czci ku Jezusowi Eucharystycznemu. Dołączony wykaz obejmował łącznie 260 dni w roku oraz nabożeństwa majowe, czerwcowe i październikowe. Siedlecka Kuria Biskupa kierując się ówczesnym przepisami liturgicznymi zezwoliła jedynie, poza nabożeństwami ku czci Serca Pana Jezusa oraz Matki Bożej w maju i w październiku na wystawienie Najświętszego Sakramentu w 21 dni w ciągu roku⁵².

Dzięki stanisławitom, a szczególnie dzięki osobistemu zaangażowaniu o. Bogumiła Janowicza, filialny kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim stał się ważnym punktem na mapie działań duszpasterskich Podlasia. Codziennie we wczesnych godzinach rannych (najczęściej o 6.00) w dni powszednie na Mszę św. gromadziło się około 30 osób. Zawsze też obecne były siostry sercanki, które rozpoczynały pracę o 7.00. W niedzielę i święta odprawiano Msze św. o 8.00 i 11.00. Brało w nich udział ponad 500 osób. Czterokrotnie w ciągu roku organizowano w nim rekolekcje zamknięte dla młodzieży męskiej, a liczba przyjmujących Komunię św. sięgała rocznie w okresie międzywojennym ponad 9000 osób; po 1946 roku zmalała do około 7500 osób. Prężnie działało Bractwo Kościelne do ratowania Dusz w Czystu Cierpiących – liczące w 1947 roku 244 osoby. Celem podniesienia poziomu religijnego wiernych urządzano pogadanki religijne i prowadzono kolportaż prasy i książek religijnych⁵³.

W 1928 roku stanisławici, którzy wówczas przybyli do Janowa Podlaskiego, zamieszkali w dwóch budynkach sąsiadujących z kościołem na posesji, która niegdyś należała do dominikanów i na której znajdował się ich klasztor. Jednym z nich był parterowy dom murowany o powierzchni około 170 m kw., który posiadał pięć pokoi, dwie sienie, pomieszczenie, w którym ulokowano furtę oraz drewnianą przybudówkę. Drugi dom, o powierzchni około 85 m kw., posiadał cztery pokoje i trzy sienie. Trzeba dodać, że tylko w trzech pokojach i jednej sieni były w tym domu podłogi. Budynki były dawnymi zabudowaniami gospodarczymi wzniesionymi obok klasztoru dominikanów i tylko prowizo-

---

⁵² Por. tamże, k. 26–29, *List br. S. Pietrzaka do bpa H. Przeździeckiego*, Janów Podlaski, 1928 (tamże adnotacja o udzielonym pozwoleniu).

⁵³ ADP, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Prośba o pozwolenie dla br. W. Dubiela na kolportaż książek*; tamże, *Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego*. 14 X 1935; tamże, *Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego*. 29 X 1936; tamże, *Protokół wizytacji kanonicznej przeprowadzonej przez bpa I. Świrskiego*. 1 IX 1947; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

rycznie w okresie I wojny światowej zostały przerobione na mieszkalne⁵⁴. Oprócz domów mieszkalnych do stanisławitów należały budynki gospodarcze (chlew, drwalnia, piwnica), pomieszczenia sanitarne i studnia. Do posesji mieszkalno-gospodarczej przylegał sad (około 1, 3 ha) z jabłonią, gruszkami, śliwkami, orzechami i wiśniami. Jak zaznaczył autor inwentarza, sad był zaniedbany i wymagał dużo pracy⁵⁵.

W 1941 rektorat kościoła pw. św. Jana, decyzją administratora diecezji podlaskiej bpa Czesława Sokołowskiego⁵⁶, otrzymał jako uposażenie z funduszu tzw. ziemi pounickiej 52,5 ha ziemi ornej i 4 ha łąk. Nie udało się jednak stanisławitom tej ziemi zagospodarować⁵⁷.

Stowarzyszenie stanisławitów – w rozumieniu Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz omawianych Statutów – nie było kongregacją zakonną ani też stowarzyszeniem osób życia wspólnego, o czym mówił artykuł 4. Ten zapis budził najwięcej kontrowersji. Tworzący stowarzyszenie pierwsi stanisławiccy czuli się zakonnikami, uważali się za spadkobierców marianów sprzed reformy ich prawodawstwa zakonnego w r. 1910. Problem ten narastał stopniowo i swoje apogeum osiągnął po II wojnie światowej, kiedy to Jan Pietrzak ogłosił się „Ojcem Generałem”, a następnie funkcję tę przejął misjonarz ks. Kazimierz Balicki⁵⁸. Można nawet, aczkolwiek z wielką ostrożnością, przypuszczać, że właśnie ich zachowanie przyczyniło się do rozwiązania stowarzyszenia.

Zanim ordynariusz podlaski Ignacy Świrski wydał, w dniu 1 września 1955 roku, dekret rozwiązujący stowarzyszenie stanisławitów, pojawiły się widoczne symptomy upadku. Wpierw uaktywnił działalność wspomniany już wcześniej Jan Pietrzak, usunięty ze stowarzyszenia w 1935 roku. Jego duszpasterska działalność powojenna na terenie Niemiec jako kapłana (o czym wspomniano

⁵⁴ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁵⁵ Por. tamże, *Inwentarz domów mieszkalnych, zabudowań gospodarczych, ogrodu i innych obiektów pod zarządem Podlaskiego Stowarzyszenia Diecezjalnego Stanisławitów. R[ok] 1930*, slb. 1; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

⁵⁶ Bp Czesław Sokołowski (1877–1951), kształcił się w szkołach średnich w Warszawie, następnie w Seminarium Duchownym w Warszawie i w Akademii Duchownej w Petersburgu, w 1901 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował jako kapelan więzienny, wykładowca seminarium w Warszawie, kanclerz kurii i duszpasterz, rektor seminarium diecezjalnego w Janowie Podlaskim i KUL (1924–1925). Znacznie przyczynił się do zorganizowania Wydziału Teologicznego w Warszawie. Od 1919 r. sufragan diecezji podlaskiej, jej wikariusz kapitulny (1939–1940) i administrator (1940–1946). Por. S. Ł o z a, *Czy wiesz, kto to jest*, Warszawa 1938, s. 682; L. G r z e b i e Ń, *Sokołowski Czesław*, [w:] *Polski słownik...*, t. 7, dz. cyt., s. 143–144.

⁵⁷ Por. ADP, *Dekret administratora bpa C. Sokołowskiego o nadaniu uposażenia rektoratowi kościoła św. Jana Chrzyciela w Janowie Podlaskim*, Siedlce, 4 I 1941.

⁵⁸ Por. ADP, *Stanisławiccy*, k. 445–456. *List ks. K. Balickiego do papieża Piusa XII*, Kraków, 15 III 1957.

wcześniej) budziła wiele kontrowersji. Odżyły dawne animozje pomiędzy marianami a stanisławitami, pojawili się także kandydaci do stowarzyszenia zwerbowani przez Jana Pietrzaka i ks. Andrzeja (o. Kazimierza) Balickiego. Na polecenie Episkopatu usunięto kleryków przynależnych do stowarzyszenia stanisławitów z seminariów w Drohiczynie i w Nysie-Opolu⁵⁹. Drastycznie spadła liczba członków stowarzyszenia. Wymownym świadectwem jest kopia listu wysłanego przez jednego z urzędników Kurii Biskupiej w Siedlcach, w początkach lat pięćdziesiątych, do proszącego o informacje o stowarzyszeniu Mariana Bociana, stwierdzające, że zgromadzenie stanisławitów w Janowie Podlaskim składa się z jednego ojca i dwóch czy trzech braci. Gorliwości im nie brak, rozluźnienia żadnego tam nie ma, ale nie ma też widoków na rozwój zgromadzenia⁶⁰.

Można także dostrzec pewną niechęć ordynariusza diecezji podlaskiej Ignacego Świrskiego do stanisławitów, gdyż w miesiąc po swej prekonizacji na stanowisko ordynariusza podlaskiego, a przed przyjęciem sakry biskupiej skierował o. Bogumiła Janowicza do objęcia stanowiska administratora parafii Kłownica Wielka usuwając go z Janowa Podlaskiego (do czego ostatecznie nie doszło). O. Janowicz dojeżdżał do wyznaczonej parafii przez kilka miesięcy. Ostatecznie ordynariusz odwołał go ze stanowiska administratora i pozostawił bez obowiązków i dochodów⁶¹.

Przełożony stowarzyszenia, o. Bogumił Janowicz, w dniu 19 marca 1952 roku skierował do bp. Ignacego Świrskiego pismo, które pozostało bez odpowiedzi, sugerujące by z okazji 25-lecia stanisławitów podnieść stowarzyszenie do rangi zgromadzenia, aby mogło stać na silnych podstawach prawnych oraz otworzyć regularny nowicjat dla przybywających członków. O. Bogumił w cytowanym liście wspominał także o zaufaniu stanisławitów, którzy rozwijają się duchowo i liczebnie, w protekcję Niepokalanej i św. Stanisława⁶².

W dniu 18 kwietnia 1955 roku z Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Opolskiej w Nysie usunięto, zgodnie z decyzją Episkopatu, siedmiu białych marianów (stanisławitów)⁶³. W tym samym czasie w sprawie stanisławitów i zapewne z powodu używania przez niektórych z nich określenia „biali maria-

⁵⁹ Por. R. Nieszwiec, *Rys historyczny Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie-Opolu*, snlb. 17. Maszynopis w posiadaniu autora.

⁶⁰ ADP, *Stanisławici*, k. 403v, *List M. Bociana do Kurii Biskupiej w Siedlcach* [b. m. i d.] (brudnopis odpowiedzi skierowanej do autora zamieszczony na oryginale listu).

⁶¹ Por. tamże, k. 358, *Aplikata ks. J. Janowicza*, Siedlce, 15 V 1946; Relacja ustna ks. Józefa Starka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁶² Por. tamże, k. 387–388. *List o. B. Janowicza do bpa I. Świrskiego*, Janów Lubelski, 19 III 1952.

⁶³ Por. R. Nieszwiec, *Rys historyczny...*, snlb. 15.

nie” interweniowali przełożeni Zgromadzenia Księży Marianów, którzy swoje skargi kierowali do Sekretariatu Przewodniczącego Episkopatu. Kuria Diecezjalna w Siedlcach w dniu 29 kwietnia 1955 roku wydała stosowne pismo wyjaśniające, powołując się na statuty stowarzyszenia oraz informacje zamieszczone w „Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich” jeszcze w 1930 roku, że „Stowarzyszenie Stanisławitów nie ma łączności z dawnym Zakonem, a obecnie istniejącą Kongregacją Ks. Ks. Marjanów, którzy są prawnymi spadkobiercami dawnego Zakonu OO. Marianów (...)”⁶⁴. W piśmie zamieszczono także adnotację wyjaśniającą, że „niniejsze zaświadczenie zostaje wydane Zgromadzeniu X.X. Marianów na ich prośbę 29 IV 1955 dla przedstawienia w Sekretariacie Przewodniczącego Episkopatu Polski”⁶⁵. Marianie interesowali się także archiwaliami, które od o. Bernarda Pielasińskiego przejął jeszcze przed I wojną światową Jan Pietrzak, a po jego śmierci o. Bogumił Janowicz⁶⁶.

W marcu 1955 roku stowarzyszenie liczyło dwóch członków (jeden kapłan i jeden brat). Klerycy, którzy w tym okresie przynależeli do stowarzyszenia, zostali po święceniach włączeni do kleru diecezjalnego⁶⁷. Bp Ignacy Świrski, nie widząc perspektyw rozwoju stowarzyszenia i może zbyt wyolbrzymiając trudności personalne, a także biorąc pod uwagę kłopoty sygnalizowane w korespondencji Kurii siedleckiej z przewodniczącym Episkopatu bp. Michałem Klepaczem, zdecydował się na zawieszenie działalności stanisławitów. Nie znamy całej korespondencji pomiędzy Przewodniczącym Episkopatu Polski a bp. Ignacym Świrskim. Dużo do myślenia dają zachowane pisma z Sekretariatu Episkopatu Polski do Kurii Biskupiej w Siedlcach. Pismo z dnia 29 czerwca 1955 roku (wplynęło do Kurii dopiero 20 sierpnia tr.) stwierdza, że „stowarzyszenie diecezjalne stanisławitów nie spełniło położonych w nim nadziei i nadużyło zaufania Kościoła. Dlatego też Sekretariat Przewodniczącego Episkopatu sugerował rozwiązanie stowarzyszenia. Na oryginale bp Ignacy Świrski własną ręką dopisał: Stowarzyszenie Stanisławitów rozwiązujemy. +Ign. 20 VIII 55”⁶⁸. Kolejnym chronologicznie pismem w sprawie stanisławitów, jakie opuściło kancelarię Episkopatu, był monit z dnia 12 sierpnia 1955 roku, w którym sekretarz Episkopatu postawił pytanie, czy stowarzyszenie stanisławitów zostało już rozwią-

⁶⁴ R. 12 (1930) nr 2–3, s. 106.

⁶⁵ ADP, *Stanisławici*, k. 407. *Zaświadczenie Diecezjalnej Kurii Biskupiej*, Siedlce, 29 IV 1955.

⁶⁶ Por. tamże, k. 435–436. *List prowincjała marianów ks. W. Łysika do bpa I. Świrskiego*, Gietrzwałd, 21 IX 1955.

⁶⁷ Por. tamże, k. 405, *Pismo Kurii Biskupiej w Siedlcach do Sekretarza Przewodniczącego Episkopatu Polski w Warszawie*, Siedlce, 7 III 1955.

⁶⁸ Tamże, k. 414, *Pismo Sekretarza Episkopatu Polski do bpa I. Świrskiego*, Warszawa, 29 VI 1955.

zane, dodając, że członkowie wymienionego Stowarzyszenia nadal sprawiają trudności Kościołowi⁶⁹.

Przynaglony takim obrotem sprawy ordynariusz podlaski bp Ignacy Świrski polecił dziekanowi ks. Wacławowi Pieniakowi sporządzić katalog dóbr i członków stowarzyszenia. Wykaz członków wykonany przez ks. Pieniaka w dniu 25 sierpnia 1955 roku obejmował cztery osoby i ośmiu kandydatów. W tym samym dniu odrębny wykaz sporządził o. Bogumił Janowicz. Jego wykaz obejmował siedemnastu stanisławitów⁷⁰.

W dniu 1 września 1955 roku bp Ignacy Świrski wydał dekret rozwiązujący stowarzyszenie stanisławitów. Stwierdził w nim, że stowarzyszenie nie jest i nie było ani zakonem, ani kongregacją zakonną i nie było związane z dawnym Zakonem OO. Marianów, a było tylko asocjacją (stowarzyszeniem). W dalszej części ordynariusz stwierdził, że stowarzyszenie nie zdołało się wewnętrznie zorganizować i rozwinąć, lecz było nieustannym powodem wielu kłopotów dla Władzy diecezjalnej. Dalej zaznaczył, że nie ma nadziei co do rozwoju stowarzyszenia, a obecna liczba członków nie rokuje na przyszłość i dodał, że stowarzyszenie wielokrotnie nadużyło zaufania, stało się nieużytecznym dla Kościoła, a członkowie przynależą Kościołowi wiele trudności. Wobec powyższych ordynariusz zdecydował się z dniem 15 października rozwiązać i skasować stowarzyszenie oraz unieważnić jego statuty. Dekret postanawiał ponadto, że ks. Jan (o. Bogumił) Janowicz będzie nadal rektorem kościoła pw. św. Jana Chrzyciela w Janowie Podlaskim, natomiast ks. Stark otrzyma beneficjum na terenie diecezji podlaskiej. Klerycy i aspiranci (studenci w seminariach) mogli wybrać sobie diecezję lub wrócić do stanu świeckiego. Kapłani-członkowie stowarzyszenia mają wrócić do stroju duchowieństwa diecezjalnego⁷¹.

Dekret kasujący stowarzyszenie dostarczył o. Bogumiłowi Janowiczowi dziekan ks. Wacław Paniak w dniu 6 września 1955 roku. Zgodnie z praktyką o. Janowicz potwierdził przyjęcie dekretu stosownym protokołem i podpisem. W przededniu wyznaczonego dnia kasaty, 14 października 1955 roku, o. Janowicz listownie poinformował ordynariusza podlaskiego, że wiadomość o kasacie stowarzyszenia przekazał wszystkim członkom⁷². W następnym dniu stowa-

---

⁶⁹ Tamże, k. 412. *Pismo Sekretarza Episkopatu Polski do Kurii Biskupiej w Siedlcach*, Warszawa, 12 VIII 1955.

⁷⁰ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

⁷¹ Por. tamże, k. 419. *Dekret bpa I. Świrskiego rozwiązujący stowarzyszenie stanisławitów*; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

⁷² Por. tamże, k. 424. *Protokół przyjęcia dekretu kasującego stowarzyszenie stanisławitów*, Janów Podlaski, 6 IX 1955; tamże, k. 431. *List o. B. Janowicza do bpa Ordynariusza I. Świrskiego*, Janów Podlaski, 14 X 1955.

rzyszenie przestało fizycznie istnieć. Jego członkowie skupieni przy ks. Janowiczu utrzymywali nadal bliskie kontakty.

Po 1955 roku jedynym widocznym śladem istnienia stanisławitów był strój ks. Jana Janowicza: biała sutanna przepasana niebieskim pasem i biały biret. Za zgodą władzy kościelnej nosił go do śmierci i w nim został pogrzebany w 1968 roku⁷³.

Innym śladem bytności stanisławitów w Janowie Podlaskim jest nieczynny od wielu lat kościół poddominikański (obecnie restaurowany) i budynek stowarzyszenia obecnie zamieszkały przez ks. Józefa Staraka. W jego posiadaniu znajduje się relikwiarz św. Stanisława Biskupa i Męczennika wprawiony w drewniany krzyż. Niegdyś znajdował się w świątyni stanisławitów obok obrazu św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Relikwiarz, obok dotyczących stanisławitów archiwaliów w Archiwum Kurii Biskupiej Diecezji Podlaskiej w Siedlcach, jest jedyną ruchomą pamiątką po stowarzyszeniu.

WYKAZ CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA STANISŁAWITÓW

Balicki Andrzej – Kazimierz od Jezusa i Maryi (ur. 25 X 1911 Rybie Stare), kapłan ze Zgromadzenia Księżych Misjonarzy św. Wincentego à Paulo, zamieszkały w Krakowie, kandydat w 1955 roku. Święcenia kapłańskie otrzymał 1 maja 1941 roku w Krakowie. Według zestawienia sporządzonego przez dziekana ks. Pieniaka był w 1955 roku kandydatem, a według wykazu sporządzonego przez o. Bogumiła został przyjęty do stowarzyszenia 10 grudnia 1952 roku przez „o. generała Pietrzaka”. W 1955 roku mieszkał w Krakowie przy ul. Wyspiańskiego 24 i używał tytułu „generała marianów białych”⁷⁴.

Balicki Leon – br. Jacek od Najświętszej Maryi Panny (ur. 10 [16] V 1921 Rybie Stare), w 1955 roku był alumnem II roku WSD w Tarnowie. Według wykazu ks. Pieniaka był w 1955 roku kandydatem, a według listy o. Janowicza został do stowarzyszenia przyjęty w 1953 roku przez o. Pietrzaka⁷⁵. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1960 roku, dr teologii, obdarzony

⁷³ Por. tamże, k. 433. *Dekret Przewodniczącego Episkopatu Polski Bpa M. Klepacza dla ks. J. Janowicza*, Warszawa, 12 X 1955; tamże, k. 473, *List ks. J. Staraka do Kurii Diecezjalnej Podlaskiej w Siedlcach*, Janów Podlaski, 28 IV 1968.

⁷⁴ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*; Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

⁷⁵ Por. ADP, *Stanisławicy*, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; Tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

tytułem prałata J. Świątobliwości, kanonik kapitulny, organizator parafii św. Józefa w Siedlcach.

Barański Franciszek, do stowarzyszenia wstąpił w 1931 roku⁷⁶.

Bednarski Jan – br. Cyprian (ur. 1903 Świączyca), do stanisławitów wstąpił w 1929 roku; wydalony 10 czerwca 1936 roku rozporządzeniem Kurii Diecezjalnej Biskupiej w Siedlcach z dnia 15 maja 1936 roku⁷⁷.

Biedulski Czesław – br. Serafin od Matki Bożej Królowej Polski, w 1955 roku był alumnem II roku Wyższego Seminarium Duchownego. Według listy ks. Pieniaka był w 1955 roku kandydatem, a według zestawienia sporządzonego przez o. Janowicza został przyjęty do stanisławitów 10 sierpnia 1954 roku⁷⁸. Od 1956 roku w Zakonie Kapucynów (o. Mariofil), święcenia kapłańskie otrzymał w 1963 roku, dr biologii, pracownik KUL, esperantysta⁷⁹.

Dobrzycki Kazimierz, kapłan zamieszkały w Krakowie przy ul. Brackiej 6. Według wykazu ks. Pieniaka był w 1955 roku kandydatem, a według wykazu o. Janowicza zgłosił się do stowarzyszenia w 1953 roku⁸⁰.

Dmowski Wacław (ur. 25 III 1916 Krakówka, pow. Bielsk Podlaski), w lipcu 1941 roku był aspirantem (kandydatem)⁸¹. Pracował jako organista w Janowie. Żołnierz Armii Krajowej; aresztowany przez Niemców; dłuższy okres czasu więziony na zamku w Lublinie, gdzie zginął zakatowany przez strażników⁸².

Dubiel Władysław, odnotowany w aktach kurii diecezjalnej w Siedlcach w sierpniu 1948 roku jako stanisławita proszący o zezwolenie na kolportaż ksiązek⁸³.

Duszyński Lucjan Edward – br. Kazimierz Maria od Dzieciątka Jezus i św. Teresy (ur. 1908 Warszawa), do „białych marianów” wstąpił w 1927 roku, a do stanisławitów 2 listopada 1928 roku. W zachowanych aktach występuje tylko w 1928 roku⁸⁴.

⁷⁶ Por. tamże, k. 218. *Wykaz Stanisławitów. 1931.*

⁷⁷ Por. tamże, k. 42, 54. *Akta stanisławitów.*

⁷⁸ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

⁷⁹ Por. J. L. G a d a c z, *Słownik polskich kapucynów*, t. 1, Wrocław 1985, s. 287–288.

⁸⁰ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

⁸¹ Por. tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941].*

⁸² Relacja ustna ks. Józefa Starka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁸³ Por. ADP, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Prośba o pozwolenie dla br. W. Dubiela na kolportaż ksiązek.*

⁸⁴ Por. tamże, *Stanisławici*, k. 18. *Wykaz stanisławitów. 1928.*

- Fedecki Henryk Michał** – br. Zdzisław Maria od św. Tadeusza; do „białych marianów” wstąpił w 1926 roku, do stanisławitów 2 listopada 1928 roku. W zachowanych aktach występuje tylko w 1928 roku⁸⁵.
- Gajowniczek Antoni** – br. Czesław, organista. W stowarzyszeniu do lipca 1937 roku⁸⁶.
- Galecki Henryk** (ur. 9 XII 1924 Lipno). Odnotowany jako członek stowarzyszenia w lipcu 1941 roku⁸⁷.
- Galecki Władysław** (ur. 1907 Ługi Wielkie). Do stowarzyszenia wstąpił w 1929 roku⁸⁸.
- Gawron Paweł** – br. Kazimierz (ur. 1914 Bytom), do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku. Ostatnia adnotacja o jego pobycie w stowarzyszeniu pochodzi z maja 1937 roku⁸⁹. Podczas wojny wcielony do Wehrmachtu. Studiował w WSD w Nysie. Świecenia kapłańskie otrzymał w 1947 roku; kapłan diecezji opolskiej⁹⁰.
- Harazin [Harasin] Karol**, kleryk zam. w 1955 roku w Piotrowicach pow. Racibórz. Według wykazu ks. Pieniaka był w 1955 roku kandydatem, a według listy o. Janowicza został w tymże roku przyjęty do stanisławitów przez o. Kazimierza Balickiego⁹¹.
- Hyla Stanisław** – br. Alojzy od Męki Pańskiej (ur. 1 I 1922). W 1947 roku zajmował się uprawą ogrodu⁹².
- Janowicz Jan** – br. Bogumił Maria od Niepokalanego Poczęcia NMP (8 III 1887 Białystok – 26 V 1968 Łódź), kapłan diecezji wileńskiej, święcenia kapłańskie otrzymał 18 czerwca 1910 roku w Wilnie. Do „białych marianów” został przyjęty przez o. Pielasińskiego w 1913 roku, do stanisławi-

⁸⁵ Tamże.

⁸⁶ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937.*

⁸⁷ Por. tamże, *Stanisławici*, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941].*

⁸⁸ Por. tamże, k. 75–82. *Akta stanisławitów*; tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941].*

⁸⁹ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*; Tamże, *Stanisławici*, k. 165. *Akta stanisławitów.*

⁹⁰ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

⁹¹ Por. ADP, *Stanisławici, Stanisławici*, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

⁹² Por. tamże, *Inwentarze kościoła filialnego p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji przeprowadzonej przez bpa I. Świrskiego. I IX 1947.*

tów wstąpił 2 listopada 1928 roku. Był długoletnim rektorem kościoła filialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim i przełożonym stanisławitów. Mieszkał w budynkach stowarzyszenia przy ul. Skalskiego 17 (obecnie 22). Pełnił obowiązki spowiednika kleryków oraz uczył języka rosyjskiego. Po rozwiązaniu stowarzyszenia otrzymał pozwolenie na używanie stroju stanisławity. Zmarł w szpitalu w Łodzi, pogrzebany na cmentarzu komunalnym w Janowie Podlaskim⁹³.

Korbel Antoni, do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku⁹⁴.

Liszewski Henryk – br. Kazimierz od Dusz Czyścących (ur. 20 IX 1935 Skrwilno), w 1955 roku studiował w WSD diecezji siedleckiej. W wykazie sporządzonym przez o. Janowicza figuruje jako członek stowarzyszenia przyjęty przez niego w dniu 12 września 1953 roku, a w wykazie ks. Pieniaka jako kandydat⁹⁵. W 1960 otrzymał święcenia kapłańskie. Początkowo pracował w diecezji siedleckiej, potem elbląskiej⁹⁶.

Liwanowski Stanisław – br. Dyzmas Maria od Ukrzyżowania Pańskiego (ur. 1903 Pacew), do stanisławitów wstąpił w 1928 roku. Nie występuje w późniejszych aktach stowarzyszenia⁹⁷.

Majczyn [Majczyka] Władysław – br. Wiktor (ur. 1908 Kąkolewnica), do stanisławitów wstąpił w 1929 roku. Stowarzyszenie opuścił prawdopodobnie w okresie II wojny światowej⁹⁸.

Marczewski Jan – br. Janusz Maria od Baranka Bożego (1 VI 1895 – 22 XI 1981), od IX 1917 roku w WSD w Sandomierzu; święcenia kapłańskie otrzymał 7 V 1922 roku (według zapisów u stanisławitów w 1923 roku). Duszpasterzował w Iłży (1922–1924) i w Sandomierzu (1924–1928), gdzie był wikariuszem katedralnym i prefektem szkół. W latach 1928–1929, pragnąc poświęcić się życiu zakonnemu, krótko przebywał w klasztorach pasjonistów, filipinów, benedyktynów [?], marianów, stanisławitów i redemptorystów, a następnie paulinów na Jasnej Górze, gdzie 26

⁹³ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*; tamże, *Stanisławici*, k. 19. *Wykaz stanisławitów. 1928*; tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*; tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941]*; M. Kołodziejki, *Zakon OO. Marianów...*, s. 52–56.

⁹⁴ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 165. *Akta stanisławitów*.

⁹⁵ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

⁹⁶ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

⁹⁷ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 19. *Wykaz stanisławitów. 1928*.

⁹⁸ Por. tamże, k. 42. *Akta stanisławitów*; Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

sierpnia 1929 roku rozpoczął nowicjat. W roku następnym złożył pierwszą profesję zakonną i został skierowany do pracy w Leśnej Podlaskiej (1930–1931). Pracował w Krakowie na Skałce (1931–1934), na Jasnej Górze (1934–1937, 1945–1981), w Leśniowie (1937–1940, 1942–1945) i Leśnej Podlaskiej (1940–1942). Pełnił różne funkcje w Zakonie Paulinów: administratora parafii, przeora, prefekta kleryków, kustosa, definitora generalnego. Odznaczał się umiłowaniem życia zakonnego i pracy duszpasterskiej. Zmarł na Jasnej Górze, pogrzebany na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie⁹⁹. Do „białych marianów” wstąpił w 1919 roku, do stanisławitów 2 listopada 1928 roku¹⁰⁰.

Miazgalski [Margoński, Miazgowski] Wojciech (ur. 1864 Milno), do stanisławitów wstąpił w 1929 roku jako wdowiec. W 1931 roku pełnił obowiązki kwestarza¹⁰¹.

Miedzik Aleksander, do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku. Pełnił obowiązki organisty przy kościele filialnym św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim¹⁰².

Mikiciuk Jan (ur. 15 X 1911 Klonownica Wielka), do stanisławitów wstąpił przed 1943 rokiem. W listopadzie 1943 roku mieszkał w Siedlcach przy ul. Sienkiewicza 37 (kuria biskupia)¹⁰³.

Miksiewicz Franciszek, do stowarzyszenia został przyjęty w 1953 roku „przez o. Pietrzaka”. W 1955 roku mieszkał w Brzozowie¹⁰⁴.

Młynarczyk Władysław (ur. 1893), do stowarzyszenia wstąpił w 1931 roku. Po kilku latach wyjechał z Janowa Podlaskiego¹⁰⁵.

Nowicki Jan – br. Franciszek, (ur. 15 XI 1900 Słubnicze), do stowarzyszenia wstąpił w 1931 roku, a w następnym otrzymał habit. Pracował jako kucharz. Wydalony w 1940 roku, ale figuruje w wykazie z lipca roku następnego¹⁰⁶. Stowarzyszenie opuścił definitywnie w roku 1945, ale nadal

⁹⁹ Por. Archiwum Paulinów w Krakowie, sygn. 444, [Akta personalne], k. 46–49.

¹⁰⁰ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 19. *Wykaz stanisławitów. 1928*; Tamże, k. 241, *Korespondencja stowarzyszenia stanisławitów z Kurią Biskupią w Siedlcach. 1932*.

¹⁰¹ Por. tamże, k. 51, 83 n. *Akta stanisławitów*.

¹⁰² Por. tamże, k. 176.

¹⁰³ Por. tamże, k. 332, *Zaświadczenie*, Siedlce, 10 XI 1943.

¹⁰⁴ Por. tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

¹⁰⁵ Por. tamże, k. 218. *Wykaz Stanisławitów. 1931*; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

¹⁰⁶ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*; tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941]*; Tamże, *Stanisławici*, k. 189, 210–212, 235, 323. *Akta stanisławitów*.

utrzymywał kontakty z pozostałymi kapłanami i braćmi. Zmarł w Białej¹⁰⁷.

Oponowicz Wacław (ur. 1906 Tykocin), do stanisławitów wstąpił w 1929 roku. Brak informacji co do dalszych jego losów¹⁰⁸.

Pietrzak Józef – br. Stanisław Bogdan od dusz czyściowych (6 II 1882 – 24 VI 1954 Toruń), ukończył Wydział Filologiczny i Prawny na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1909 roku nawiązał kontakt z byłym marianinem o. Bernardem Pielasińskim. Pracował jako społecznik, nauczyciel i działacz charytatywny. W 1914 roku złożył prawdopodobnie śluby zakonne jako „biały marianin”; do stanisławitów wstąpił 2 listopada 1928 roku. Prawdopodobnie w pierwszych miesiącach istnienia stowarzyszenia był przełożonym stanisławitów i wykładowcą historii w seminarium duchownym w Janowie Podlaskim. W 1929 roku wysłany do Krakowa celem odbycia studiów teologicznych, których nie podjął. Zamieszkał wówczas w prywatnym mieszkaniu przy al. Słowackiego 7. Decyzją władzy kościelnej został wydalony ze stowarzyszenia 5 lutego 1935 roku. Po II wojnie światowej pojawił się na terenie Niemiec (jako kapłan diecezji kamienieckiej podpisujący się X. dr prof. Jan J. Pietrzak) w brytyjskiej strefie okupacyjnej (V 1945 – XII 1946), gdzie duszpasterzował jako kapłan (nie udało się ustalić miejsca, daty i szafarza święceń kapłańskich) i generał „białych marianów”, a potem w Krakowie, Tarnowie i Toruniu. Autor kilku opracowań historycznych i kontrowersyjnych publikacji o stanisławitach i ich bezpośrednich związkach z pierwotnym zakonem marianów. Przejął od o. Pielasińskiego znaczną ilość materiałów archiwalnych związanych z działalnością marianów¹⁰⁹.

Robaczewski Leon – br. Stanisław od Matki Bożej Bolesnej, przyjęty do stowarzyszenia w 1946 roku „przez o. generała Pietrzaka”. Mieszkał w Toruniu¹¹⁰.

Rokita Feliks (ur. 1929 Gorzyce), do stanisławitów został przyjęty w 1954 roku przez o. Pietrzaka jako alumn I roku WSD w Tarnowie¹¹¹. Święcenia kapłańskie otrzymał w Siedlcach w 1963 roku. Pracował jako katecheta,

¹⁰⁷ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

¹⁰⁸ Por. ADP, *Stanisławicy*, k. 61-67. *Akta stanisławitów*.

¹⁰⁹ Por. tamże, k. 17. *Wykaz stanisławitów. 1928*; tamże, k. 91-92, *List br. S. Pietrzaka do Kurii Diecezjalnej Podlaskiej w Siedlcach*, Kraków, I 1930; tamże, k. 287-287v, *List ks. A. Lipińskiego do Kurii Podlaskiej w Siedlcach*, Janów Podlaski, 2 IV 1934; M. Kołodziejski, *Zakon OO. Marianów...*, s.49n.

¹¹⁰ Por. ADP, *Stanisławicy*, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

¹¹¹ Tamże.

wikariusz i proboszcz w wielu miejscowościach diecezji siedleckiej, ostatnio w Dżęzówce (1993–2003)¹¹².

Romanik Emil, do stowarzyszenia wstąpił w 1931 roku¹¹³.

Rólka [Rulka] Tadeusz – br. Skarbimierz Maria od Męki Pańskiej (ur. 29 III 1908 par. Radzanów), do stanisławitów wstąpił w 1928 roku. W 1937 roku był studentem II roku teologii¹¹⁴. Ostatnia adnotacja o jego pobycie w stowarzyszeniu pochodzi z 1941 roku¹¹⁵. W latach powojennych starał się o przyjęcie do bliżej nieznanego zgromadzenia zakonnego. Utrzymywał kontakt z byłymi stanisławitami i gromadził materiały związane z przeszłością stowarzyszenia¹¹⁶.

Russ Stanisław (ur. 1909 Dęblin), do stanisławitów wstąpił w 1931 roku, ale już w styczniu 1932 opuścił stowarzyszenie¹¹⁷.

Sawicki Polikarp – br. Andrzej od Krzyża (ur. 31 III 1885 Sarnaki). Do stowarzyszenia wstąpił w 1929 roku (według wykazów ks. Pieniaka i o. Bogumiła w 1931 roku), a w następnym otrzymał habit. W okresie powojennym mieszkał w domu rodzinnym w Grzybowie na terenie parafii Sarnaki, gdzie prowadził gospodarstwo rolne¹¹⁸. W latach sześćdziesiątych nadal chodził w habicie stanisławitów; utrzymywał kontakty z byłymi członkami stowarzyszenia¹¹⁹.

Sikorski Władysław (ur. 1907 Kalisz), do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku¹²⁰.

¹¹² Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

¹¹³ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 218. *Wykaz Stanisławitów. 1931*.

¹¹⁴ Por. tamże, *Inwentarze kościoła filialnego p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*.

¹¹⁵ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*; tamże, *Stanisławici*, k. 86. *Akta stanisławitów*; tamże, *Stanisławici*, k. 18. *Wykaz stanisławitów. 1928*; Tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941]*.

¹¹⁶ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

¹¹⁷ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 219–220. *Wykaz Stanisławitów. 1931*; tamże, k. 228, *Korespondencja stowarzyszenia stanisławitów z Kurią Biskupią w Siedlcach. 1932*.

¹¹⁸ Por. tamże, *Akta kościoła filialnego św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji kanonicznej kościoła św. Jan Chrzciciela przeprowadzonej przez bpa H. Przeździeckiego. 17 V 1937*; Tamże, *Stanisławici*, k. 57–59. *Akta stanisławitów*; tamże, *Inwentarze kościoła filialnego p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji przeprowadzonej przez bpa I. Świrskiego. 1 IX 1947*; tamże, *Stanisławici*, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*; tamże, k. 332, *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941]*.

¹¹⁹ Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

¹²⁰ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 170–174. *Akta stanisławitów*.

Stark Józef Zdzisław – o. Józef od Najświętszego Sakramentu (ur. 28 VIII 1921 Warszawa), święcenia kapłańskie otrzymał 4 kwietnia 1953 w Siedlcach, kapłan diecezji siedleckiej. Do stowarzyszenia przyjęty w 1945 roku przez o. Bogumiła Janowicza. W 1947 roku opiekował się zakrystią kościoła św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim, a później studiował w seminarium diecezji podlaskiej¹²¹. Jako kapłan diecezji siedleckiej pracował w Okrzei (1953–1954), następnie w Janowie Podlaskim jako rektor kościoła stanisławitów¹²².

Stasiewicz Bolesław, do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku¹²³.

Szaknis Edmund, w 1955 roku kleryk V kursu. Według wykazu ks. Pieniaka był kandydatem, według wykazu o. Janowicza został przyjęty do stowarzyszenia w 1954 roku. Mieszkał w Kraszewie, pow. Lidzbark Warmiński¹²⁴.

Szekel Teofil – br. Augustyniśław Maria od św. Józefa (ur. 1907), do stanisławitów wstąpił w 1928 roku. W późniejszych aktach nie odnotowano jego nazwiska¹²⁵.

Szuba Edmund – o. Pius od Opatrzności Boskiej (ur. 16 IV 1913 Wyszaków – 17 I 1959 Kraków), początkowo przebywał w klasztorze franciszkanów konwentualnych w Niepokalanowie; po II wojnie światowej pracował jako nauczyciel a następnie wstąpił do WSD w Olszynie, gdzie po ukończeniu seminarium otrzymał święcenia kapłańskie 15 VI 1952 roku. Według wykazu o. Bogumiła został przez niego przyjęty do stowarzyszenia w dniu 15 X 1954 roku, a według wykazu ks. Pieniaka w 1955 roku był kandydatem¹²⁶.

Taradys Władysław (ur. 1906 Chrzanów, pow. Goraj). Do stowarzyszenia wstąpił w 1929 roku, a w następnym otrzymał habit. Usunięty ze stowarzyszenia w 1931 roku¹²⁷.

---

¹²¹ Por. tamże, *Inwentarze kościoła filialnego p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim. Akta wizytacji przeprowadzonej przez bpa I. Świrskiego. 1 IX 1947*; tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

¹²² Relacja ustna ks. Józefa Staraka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.

¹²³ Por. tamże, *Stanisławici*, k. 180–182. *Akta stanisławitów*.

¹²⁴ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*.

¹²⁵ Por. tamże, k. 18. *Wykaz stanisławitów. 1928*.

¹²⁶ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza*; M. Kołodziejcki, *Zakon OO. Marianów...*, s.134–135.

¹²⁷ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 68–72, 203. *Akta stanisławitów*.

- Wagnerowski Kazimierz**, do stowarzyszenia został przyjęty w 1953 roku przez o. Pietrzaka. Mieszkał w Toruniu¹²⁸.
- Wirganowicz Józef** (ur. 1910 Nowe Troki), do stowarzyszenia wstąpił w 1930 roku¹²⁹.
- Wojtaszek Stanisław** (ur. 8 IV 1922), w 1955 roku, klerikiem IV roku prawdopodobnie WSD w Przemyślu – mieszkał wówczas w Żurawicy k. Przemyśla. W wykazie ks. Pieniaka figuruje jako kandydat, a w wykazie o. Janowicza, iż został przyjęty do stowarzyszenia w 1953 roku¹³⁰.
- Zaręba Stanisław** – br. Benedykt Maria od Matki Bożej Różańcowej (ur. 1904 Mielno), do stanisławitów wstąpił w 1928 roku. W późniejszych aktach nie odnotowano jego nazwiska¹³¹.
- Zarzycki Oktawian**, alumn I kursu seminarium, w 1955 roku mieszkał w Choszczynie. Według o. Bogumiła został przyjęty do stanisławitów przez ks. Kazimierza Balickiego w 1954 roku¹³².
- Ziomek Bronisław** (ur. 4 VI 1910 Skarżysko), do stowarzyszenia wstąpił w 1940 roku. Pełnił obowiązki kucharza. W dniu 1 sierpnia 1942 roku opuścił wspólnotę stanisławitów¹³³, ale nadal utrzymywał związki z o. Bogdanowiczem i innymi stanisławitami. Zmarł w Janowie Podlaskim w latach osiemdziesiątych¹³⁴.
- [brak nazwiska] **br. Zygmunt** (ur. 1893 Będzin), w stowarzyszeniu przebywał w 1929 roku¹³⁵.

---

¹²⁸ Por. tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

¹²⁹ Por. tamże, k. 118. *Akta stanisławitów.*

¹³⁰ Por. tamże, k. 416. *Wykaz Stanisławitów sporządzony 25 VIII 1955 r. przez dziekana ks. W. Pieniaka*; tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

¹³¹ Por. tamże, k. 18. *Wykaz stanisławitów. 1928.*

¹³² Por. tamże, k. 417. *Wykaz sporządzony 25 VIII 1955 r. przez o. B. Janowicza.*

¹³³ Por. tamże, k. 332. *Spis członków klasztoru OO. Stanisławitów [VII 1941].*

¹³⁴ Relacja ustna ks. Józefa Starka, Janów Podlaski, 22 IV 2003 r.; Relacja ustna ks. Pawła Gawrona, Opole, 20 VIII 2003 r.

¹³⁵ Por. ADP, *Stanisławici*, k. 48-50. *Akta stanisławitów.*

Association 'Stanisławici'
Summary

Diocesan Association of the Worshippers of the Virgin Mary, Queen of Peace, Helper of Spirits in Purgatory, under the Protection of this Mother of God and St. Stanislaus, Bishop and Martyr or 'Stanisławici' was founded in 1928 in the Siedlce diocese. The first members of the association reverted to a monastic order called 'Marianie', annulled by Russian annexing authorities. They engaged in pastoral and charitable activity; they had their own farm. They popularised the worship of St. Stanislaus of Szczepanów and other Polish saints. In their lifestyle 'Stanisławici' resembled monks; they wore white frocks (cassocks) tied with a blue belt, assembled a few times a day to recite their breviary, meditate and for a service. They lived together and called their house a monastery. About 60 members of the association came to stay at some time or another in the house at Janów Podlaski within 27 years of their activity. Despite considerable efforts and expenditures, new vocations and internal reforms, the Association did not manage to expand their activity and transplant the idea of a rebirth of the former Marian order. Finally, due to a decision of the Church authorities, the Association was dissolved in 1955.